

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов

2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

рівень вищої освіти	бакалавр
галузь знань	10 – Природничі науки / 01 Освіта
спеціальність	106.Географія / 014.07 Середня освіта
освітня програма	«Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Географія рекреації і туризму», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр» / «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»
спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язково
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

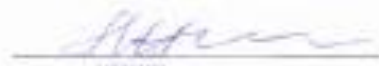
" 30 " серпня 2018 року, протокол № 10

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ключко Л. В., к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоналістики

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоналістики

Протокол від " 28 " серпня 2018 року № 11

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоналістики

(підпис) Немеш Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від " 27 " серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис) Жемеров О. О.
(прізвище та ініціали)

Проректор з науково-педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов

Робоча програма навчальної дисципліни
ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>10 – Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106.Географія</u>
освітня програма	<u></u>
спеціалізація	<u>фізична географія і картографія</u>
вид дисципліни	<u>обов'язково</u>
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 2018 року, протокол № ____

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ключко Л. В., к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол від “ _____ ” _____ 2018 року № ____

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

(підпис) Нємець Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “ _____ ” _____ 2018 року № ____

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис) Жемеров О. О.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи суспільної географії» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) 106 Географія

спеціалізації фізична географія і картографія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів першого курсу з історичними особливостями формування та розвитку суспільної географії як одного з базових підрозділів географічної науки; з місцем, роллю, структурою та значенням даної науки у сучасному світі, формування у студентів теоретичних знань про основні поняття, категорії, закони та закономірності територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкрити сутність географічних процесів та явищ.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення з сучасним об'єктом і предметом науки – територіальною (геопросторовою) організацією суспільства в цілому чи її окремих компонентів – населенням, соціальною, виробничою, політичною, духовно-культурною та екологічною сферами;
- вивчення підходів щодо структуризації суспільної географії за різними авторами;
- визначення особливостей історичного розвитку суспільної географії в світі в цілому та в Україні зокрема, зв'язок з іншими науками;
- дослідження формування та розвитку географічних наукових шкіл у світі; ознайомлення з сучасними науковими суспільно-географічними центрами й організаціями в Україні;
- ознайомлення з системою методів суспільної географії, їх класифікацією;
- ознайомлення з основними поняттями та категоріями суспільної географії;
- визначення перспектив розвитку суспільної географії;
- ознайомлення із географічними основами взаємодії суспільства і природи;
- висвітлення соціально-географічних аспектів розвитку території;
- окреслення найважливіших глобальних проблем людства і шляхів їх вирішення.

1.3. Кількість кредитів ECTS – 4.

1.4. Загальна кількість годин за навчальним планом – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
36 год.	14 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	6 год.
Самостійна робота	
60 год.	100 год.

1.6. Заплановані результати навчання

знати:

- місце суспільної географії в системі географічних і економічних наук, її науковий статус та зв'язок з економічними, соціологічними, історичними науками, демографією, етнографією, статистикою тощо;
- структуру суспільної географії;
- методи дослідження суспільної географії, їх систематизацію та класифікацію;
- етапи розвитку та історичні особливості світової суспільної географії та суспільної географії в Україні;
- основні терміни, поняття і категорії суспільної географії;
- сутність взаємодії суспільства і природи, охорони природи та екологічної безпеки;
- сучасні демографічні процеси в різних країнах світу;
- соціально- і політико-географічні процеси сучасності;
- основи суспільно-географічного районування і регіональної політики;
- сутність і типи глобальних проблем людства;
- сучасні інтеграційні процеси в світі.

вміти:

- розрізняти загальний та конкретний об'єкти дослідження суспільної географії;
- виявляти закономірності розвитку суспільно-географічних досліджень;
- визначати роль різних чинників та факторів у формуванні та розвитку суспільної географії в Україні;
- виявляти властивості та функції території, розкривати їх сутність;
- аналізувати суспільно-географічні зв'язки, відношення та процеси;
- характеризувати суспільно-географічне положення певної території за видами та рівнями життєдіяльності суспільства, оцінювати його якісно та кількісно;
- пояснювати відмінності між поняттями «територіальна організація» та «розміщення»;
- аналізувати форми територіальної організації суспільства;
- виявляти практичне значення суспільно-географічного районування.

2. Тематичний план навчальної дисципліни**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ**

ТЕМА 1. *Вступ до суспільної географії. Поняття загального об'єкту суспільної географії, предмет та конкретні об'єкти суспільної географії.*

Поняття об'єкта науки в цілому. Різноманітність підходів до розуміння загального об'єкта суспільної географії. Предмет суспільної географії. Проблема об'єкта і предмета суспільної географії. Поняття геопросторової (територіальної) організації. Поняття життєдіяльності. Поняття біосфера та ноосфери, етапи розвитку взаємозв'язків між ними. Відмінності загального об'єкта суспільної географії (суспільство) і конкретних об'єктів дослідження.

ТЕМА 2. *Структура та зміст суспільної географії.*

Структура суспільної географії, її складові частини. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Підходи до структуризації наук. Схеми класифікації суспільної географії за професорами С. Ниммик, С. Лавровим, О. Ващенком, М. Пістуном, О. Топчієвим, О. Шаблієм. Зміст суспільної географії. Співвідношення суспільної географії з іншими науками.

ТЕМА 3. *Система методів суспільної географії*

Поняття наукового методу, вимоги до методів дослідження, класифікація методів

суспільно-географічних досліджень. Особливості, переваги та недоліки окремих методів дослідження суспільної географії.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ТЕМА 1. *Особливості історичного розвитку суспільної географії.*

Розвиток поглядів про предмет вивчення суспільної географії. Особливості формування та розвитку географії як науки; чинники розвитку суспільної географії. Схеми періодизації розвитку географії за різними авторами – О. Ісаченка, С. Рудницького, П. Джеймса та Дж. Мартіна, О. Шаблія та ін. Економіко-географічний напрямок, антропогеографічний та формально-теоретичний напрямки у розвитку загальної суспільної географії.

ТЕМА 2. *Формування і розвиток суспільної географії в Україні.*

Перші письмові згадки про територію та населення України. Україна в працях стародавніх географів і мандрівників. Географічні знання про українські землі в епоху середньовіччя. Формування української національної географії. Сучасні наукові суспільно-географічні організації та центри.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ТЕМА 1. *Зміст та функції поняття «географічний простір».*

Простір та час виступають найбільш загальними науковими категоріями. Сукупність географічних об'єктів та множина відношень і взаємодій між ними об'єктивно формують географічний простір. Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях.

ТЕМА 2. *Поняттєво-термінологічна система «територія». Властивості території (природні, суспільні, просторові).*

Особливості формування понять у суспільній географії, запозичені та власні поняття. Територія як поняттєво-термінологічна система. Природні, суспільні та просторові властивості території.

ТЕМА 3. *Суспільно-географічні відношення і процеси.*

Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Систематизація суспільно-географічних відношень і зв'язків за Є. Алаєвим. Переміщення і потоки. Поняття "переміщення" і "потоки". Вплив понять "переміщення" і "потоки" на предметну область суспільної географії.

Суспільно-географічні процеси і явища. Поняття територіального процесу. Сучасна систематизація процесів за наступними ознаками: за рівнем відображення суспільно-географічної якості, за суспільно-географічним змістом, за рівнем пізнання функціональної структури об'єкта, за територіальними масштабами, за рівнем розвитку та ін.

Процеси геопросторової диференціації, процеси геопросторової інтеграції, процеси геопросторового комплексо- і системоформування.

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцеположення») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки. Зміст поняття «географічний простір» («геопростір») – множина місць географічних об'єктів.

Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення» – відмінності та схожість. Типізація суспільно-географічного положення.

Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней. Методика аналізу сусідства різних порядків на графах за допомогою матриць суміжностей.

Соціальні, економічні, політичні, екологічні, інформаційні функції території

ТЕМА 4. Суспільно-географічні процеси

Поняття територіального процесу. Процеси геопросторової диференціації (процеси симпліфікації, регіоналізації, країно формування, державотворення), інтеграції, геопросторового комплексо- і системо формування.

ТЕМА 5. Територіальна організація суспільства

Територіальна організація суспільства: зміст і функції поняття. Складові елементи територіальної організації суспільства – природні, соціальні, економічні. Групи складових елементів і зв'язків, які формують територіальну організацію суспільства.

Співвідношення понять «розміщення» та «територіальна організація». Принципові відмінності між ними з точки зору суспільної географії. Зміст поняття «територіальна організація» за Б. Хорєвим. Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Системно-структурна парадигма територіальної організації суспільства. Загальний зміст системно-структурної організації навколишнього світу. Системно-структурний підхід щодо територіальної організації суспільства. Покомпонентний склад територіальної організації суспільства в залежності від рівнів організації життєдіяльності суспільства. Зміст і функції понять «територіальна система», «геосистема», «територіальна структура», «геоструктура». Основні типи територіальних структур.

Стадійний розвиток територіальної організації суспільства. Історичні зміни в територіальній організації суспільства протягом часів доіндустріального, індустріального та постіндустріального розвитку. Стадії господарського освоєння та розвитку територій за М. Колосовським.

Зв'язки господарської діяльності з природним середовищем. Систематизація видів господарської діяльності суспільства за ступенем їх пов'язаності з природним середовищем.

ТЕМА 6. Місце. Місцеположення. Географічне положення. Суспільно-географічне положення.

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцерозташування») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки.

Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення» - відмінності і схожість. Типізація суспільно-географічного положення.

Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней. Методика аналізу сусідства різних порядків на графах за допомогою матриць суміжностей.

ТЕМА 7. Територіальний поділ праці

Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять. Зміст і соціально-економічні функції поділу праці. Пояснення В.Петті, А. Сміта, Е. Дюркгейма об'єктивної необхідності поділу праці. Співвідношення суспільного і територіального поділу праці.

Історична еволюція поділу праці. Схеми стадійного розвитку суспільства від збиральництва й мисливства до землеробства, скотарства й зародження міст. Відокремлення обігу від виробництва. Наслідки першої промислової революції. Особливості поділу праці в умовах індустріалізації суспільства.

Економічні вигоди від територіального поділу праці. Принцип абсолютних переваг територіального поділу праці за А. Смітом. Принципи відносних переваг територіального поділу праці, що розроблені Д. Рікардо. Основні положення теорії факторів виробництва Хекшера – Оліна.

Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. Поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що запропонована М. Баранським. Рівні територіального поділу праці. Багаторівнева ієрархічна структура територіального поділу праці. Міжнародний поділ праці. Чинники, що обумовлюють невпинне зростання ролі міжнародного поділу праці. Альтернативні варіанти державної політики щодо участі країн в міжнародному поділі праці та регулюванні свого експорту й імпорту. Фактори, що визначали міжнародний поділ праці на різних стадіях історичного розвитку суспільства. Новітні форми міжнародного поділу праці, пов'язаних із функціонуванням ТНК. Форми міжнародних об'єднань.

ТЕМА 8. *Суспільно-географічне районування та географічні аспекти регіональної політики*

Суть суспільно-географічного районування, його поняттєво-термінологічний апарат. Фактори, принципи і критерії процесу суспільно-географічного районування. Стадії розвитку суспільно-географічного районування. Його практичне значення. Суть і завдання регіональної політики.

ТЕМА 9. *Географічні аспекти глобальних проблем людства і завдання суспільної географії у їх дослідженні*

Глобалізація економічного, соціального, політичного, культурно-духовного розвитку людства та виникнення глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем, їх сутність, особливості дослідження, напрями вирішення.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи суспільної географії												
ТЕМА 1. Вступ до суспільної географії. Поняття загального об'єкту суспільної географії, предмет та конкретні об'єкти суспільної географії	10	4				6	8	1				7
ТЕМА 2. Структура та зміст суспільної географії	8	2				6	8	1				7
ТЕМА 3. Система методів суспільної географії	10	4				6	8	1				7
<i>Разом за розділом 1</i>	<i>28</i>	<i>10</i>				<i>18</i>	<i>24</i>	<i>3</i>				<i>21</i>
Розділ 2. Історичні особливості формування і розвитку суспільної географії												
ТЕМА 1. Особливості історичного розвитку суспільної географії	10	2	4			4	8	1	1			6
ТЕМА 2. Формування і розвиток суспільної географії в Україні	10	2	4			4	8	1	1			6
<i>Разом за розділом 2</i>	<i>20</i>	<i>4</i>	<i>8</i>			<i>8</i>	<i>16</i>	<i>2</i>	<i>2</i>			<i>12</i>
Розділ 3. Основні терміни, поняття та категорії суспільної географії												
ТЕМА 1. Зміст та функції поняття «географічний простір»	8	2				6	8	1				7
ТЕМА 2. Поняттєво-термінологічна система «територія». Властивості території (природні, суспільні, просторові)	8	2	4			2	8	1	1			6
ТЕМА 3. Суспільно-географічні відношення і зв'язки	8	2	2			4	10	1	1			8
ТЕМА 4. Суспільно-географічні процеси	8	4	2			2	10	1				9
ТЕМА 5. Місце. Місцеположення. Географічне положення. Суспільно-географічне положення.	8	2	2			4	8	1	2			5

ТЕМА 6. Територіальна організація суспільства	8	2	2			4	10	1				9
ТЕМА 7. Територіальний поділ праці	8	4	2			2	8	1				7
ТЕМА 8. Суспільно-географічне районування та географічні аспекти регіональної політики	8	2				6	8	1				7
ТЕМА 9. Географічні аспекти глобальних проблем людства і завдання суспільної географії у їх дослідженні	8	2	2			4	10	1				9
<i>Разом за розділом 3</i>	72	22	16			34	68	9	4			67
Усього годин	120	36	24			60	120	14	6			100

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Особливості історичного розвитку суспільної географії	4
2	Формування і розвиток суспільної географії в Україні	4
3	Поняттєво-термінологічна система «територія». Природні, суспільні, просторові властивості території.	4
4	Функції території	2
5	Територіальні процеси	2
6	Суспільно-географічне положення та його складові	4
7	Оцінка транспортної доступності міст із застосуванням теорії графів	2
8	Оцінка ступеню участі міст у формуванні сусідських зв'язків із застосуванням теорії графів	2
9	Географічні аспекти глобальних проблем людства і завдання суспільної географії у їх дослідженні	2
<i>Разом</i>		24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Особливості визначення та підходи щодо об'єкту суспільної. Структура та зміст суспільної географії. Диференціація та інтеграція в економічній, соціальній і політичній географії	6
2.	Традиційні і нові методи суспільно-географічних досліджень. Спеціальні методи дослідження у суспільній географії	6
3.	Особливості розвитку суспільної географії (human geography) у світі.	6

	Найважливіші тенденції в розвитку суспільної географії: економізація, соціологізація, гуманізація, екологізація. Роль і місце суспільної географії в епоху глобалізації світового господарства.	
4.	Особливості формування суспільно-географічної школи в Україні. Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях. Територія як поняттєво-термінологічна система	4
5.	Види, типи та класифікація суспільно-географічних відношень та зв'язків. Процеси геопросторової диференціації, інтеграції, комплексно- і системо формування	4
6.	Поняття економіко-географічного положення та його використання в суспільній географії. Рівні і види ЕГП.	6
7.	Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Теорія графів у суспільно-географічних дослідженнях. Складові територіальної організації суспільства. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом.	2
8.	Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Стадійний розвиток територіальної організації суспільства.	4
9.	Територіальний поділ праці і його значення для суспільної географії. Рівні, види і чинники ТПП	2
10.	Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що запропонована М. Баранським. Практичне значення суспільно-географічного районування.	2
11.	Процеси регіоналізації. Регіон як соціально-економічна система. Регіональна інформація та моніторинг регіонального розвитку. Класифікація регіональних систем.	4
12.	Класифікація глобальних проблем сучасності. Значення робіт «Римського клубу».	4
13.	Економіко-географічний аспект глобальних проблем (на прикладі демографічної та продовольчої).	6
14.	Роль науково-технічного прогресу у зміні галузевої і просторової структури економіки.	4
<i>Разом</i>		60

6. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт;
- Опитування та письмові контрольні роботи.

7. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота													Разом	Екза- мен	Сума
Розділ 1 (10 б.)			Розділ 2 (10 б.)		Розділ 3 (40 б.)								60	40	100
T1	T2	T3	T1	T2	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
4	3	3	5	5	3	5	5	5	5	3	4	5	5		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Умови допуску студента до екзамену:

- виконання всіх практичних робіт;
- виконання контрольних робіт.

8. Рекомендована література Базовая литература

1. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев – М.: Мысль 1983. – 350 с.
2. Алисов Н. В. Экономическая и социальная география мира (общий обзор): Учебник / Н. В. Алисов, Б. С. Хорев – М.: Гардарики, 2000. – 700 с.
3. Голиков А.П. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник / А.П. Голиков, Я. Б.Олійник, А. В.Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 316 с.
4. Джеймс П. Все возможные миры. Развитие географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин ; [пер. с англ.] – М. : Прогресс, 1988. – 672 с.
5. Жупанський Я. Економічна і соціальна географія України / Я.Жупанський. – К., 1998.
6. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Посібник (Видання друге, доповнене) / Я. І. Жупанський. – К. - Чернівці: Колір-Друк, 2006. – 276 с.
7. Жупанський Я. І. Словник термінів і понять з географії / Я. І. Жупанський. – Чернівці: Технодрук, 2006. – 192 с.
8. Лаппо Г.М. География городов: учебное пособие для географических факультетов вузов/ Г.М. Лаппо – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 480 с.
9. Лаппо Г. М. Города на пути в будущее / Г. М. Лаппо. – М.: Мысль, 1987. – 236 с.
10. Максаковский В.П. Географическая картина мира. В 2 кн./ В.П. Максаковский. – 3-е изд., испр. – М.: Дрофа, 2006. – 495 с.
11. Мезенцева Н. І. Економічна і соціальна географія України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев : навчально-методичний посібник. – К. : ВПС «Київський університет», 2010. – 239 с.
12. Мезенцева Н.І. Суспільно-географічне районування України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
13. Мересте У.И. Современная география : вопросы теории / У.И. Мересте, С. Я. Ныммик. – М.: Мысль, 1984. – 296 с.
14. Національний атлас України. – К. : Картографія, 2008. – 440 с.
15. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины): Монография / Л. Н. Немец. – Х.: Фактор, 2003. – 383 с.
16. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія / [упор. та автор біогр. статей проф. О. Шаблій]. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 1008 с
17. Общественная география. Основы теории/ Составитель В.І. Ефименко. – К.: Путь, 2006.
18. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навчальний посібник / М.Д. Пістун – К.:

- Вища школа, 1996. – 231 с.
19. Поросенков Ю.В. История и методология географии / Ю.В. Поросенков, Н. И. Поросенкова. – Воронеж : Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 1991. – 224 с.
 20. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / [за ред. З. С. Варналія]. – К. :Знання України, 2005. – 498 с.
 21. Родоман Б. Б. Введение в социальную географию : курс лекций / Б. Б. Родоман. – М. : Изд. Рос. откр. ун-та, 1993. – 78 с.
 22. Саушкин Ю.Г. Введение в экономическую географию / Ю.Г. Саушкин. –М.: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1970. – 339 с.
 23. Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем, будущем. / Ю. Г. Саушкин. – М.: Просвещение, 1980. – 269 с.
 24. Саушкин Ю.Г. История и методология географической науки / Ю.Г. Саушкин. – М.: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1976. – 423 с.
 25. Саушкин Ю.Г. Экономическая география : история, теория, методы, практика / Ю.Г. Саушкин. – М.: Мысль, 1973. – 559 с.
 26. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2001. – 560 с.
 27. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2009. – 544 с.
 28. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632с.
 29. Топчієв О.Г. Терміни і поняття в економічній географії. / О. Г. Топчієв. – К.: Радянська школа, 1982. – 163 с.
 30. Хорев Б.С. Территориальная организация общества / Б. С. Хорев. – М.: Мысль, 1981. – 320с.
 31. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 496 с
 32. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 744 с.
 33. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 444 с
 34. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії / О.І. Шаблій. – Львів, 1994.

Допоміжна література

1. Баранский Н. Н. Научные принципы в географии / Н. Н. Баранский // Избранные труды. – М.: Лепсель, 1980.
2. Башкатов Б.И. Социально-экономическая статистика: Учебник / Б. И. Башкатов– М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 703 с.
3. Велижанская Т.А. Социально-экономическая статистика: Учебное пособие / Т.А. Велижанская. – Тюмень: ТюмГУ, 2007. – 410 с.
4. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / Гл. ред. А. Ф. Трешников; Ред. кол.: Э. Б. Алаев, П. М. Алампиев, А. Г. Воронов и др. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 432 с.
5. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. – 160 с.
6. Велижанская Т.А. Социально-экономическая статистика: Учебное пособие / Т.А. Велижанская. – Тюмень: ТюмГУ, 2007. – 410 с.

7. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / Гл. ред. А. Ф. Трешников; Ред. кол.: Э. Б. Алаев, П. М. Алампиев, А. Г. Воронов и др. – М.: Советская энциклопедия, 1988. – 432 с.
8. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. – 160 с.
9. Голубчик М. М., Жулина М.А. Социальная география: сущность, задачи, новые направления исследования / М. М. Голубчик, М.А. Жулина // География. – 2005. – №3. – с. 23-27.
10. Горбанёв В. А. Общественная география зарубежного мира и России / В. А. Горбанёв. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 335 с.
11. Джонстон Р. География и географы. Очерк развития англо-американской социальной географии после 1945 г. : / Р. Джонстон ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1987. – 368 с.
12. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил (теоретико-методологічні основи) / С.І. Іщук. – К.: Укр.-фін. ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 98 с.
13. Лобова Н. Н. Социально-экономическая статистика: учебное пособие / Н. Н. Лобова, С. Н. Пенчева, И. Н. Поспелова. Барнаул, АГАУ, 2007. – 112 с.
14. Масляк П.О. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу / П.О. Масляк, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Лібра, 1996. – 397 с.
15. Мильков Ф. Н. Ландшафтная сфера Земли / Ф. Н. Мильков. М.: Мысль, 1970. – 234 с.
16. Паламарчук М.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії / М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук. – К. : Знання, 1998. – 415 с.
17. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: У 3-х ч. / В. П. Руденко. – К.: ВД «Києво-Могилянська Академія». – Чернівці: Зелена Буковина, 1999. – 568 с
18. Социально-экономическая статистика: Практикум: учеб. пособие / Под ред. В. Н. Салина, Е. П. Шпаковской. – М.: Финансы и статистика, 2004. - 192 с.
19. Шевченко В.О. Центризм та центричність в географії / В.О. Шевченко. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 160 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Атлас даних Кноема [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knoema.ru/atlas>
2. Географія і туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=47&lang=ru
3. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
5. Мировая статистика [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.worldometers.info/ru>
6. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.ua>.
7. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.ua>.
8. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undp.org>
9. Статистические данные по странам мира [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://iformatsiya.ru/tab1/459-statisticheskie-dannye-stran-mira-za-2010-god.html>
 10. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>
 11. Часопис соціально-економічної географії : міжрегіональний збірник наукових статей – Режим доступу: <http://hgj.univer.kharkov.ua/index.php/ru/>
 12. Dialogues in Human Geography [Electronic resource]. – Mode of access : <http://dhg.sagepub.com/content/3/1.toc>
 13. Encyclopedia of World Problems and Human Potential [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.uia.be/world-problems-and-globalissues>.
 14. Human Geography / Journal of Studies and Research in Human Geography [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.humangeographies.org.ro/>
 15. National geographic – журнал [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ngm.nationalgeographic.com/>
 16. World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org>.
 17. Human Geography [Electronic resource]. – About.com <http://geography.about.com/od/culturalgeography/a/humangeography.htm>